

2. Далавурак С. Ще про ранню творчість Дмитра Загула / С. В. Далавурак // Радянське літературознавство. – 1964. – № 1. – С. : 122-129.
3. Домбровський В. Українська стилістика і ритміка. Українська поезика / Володимир Домбровський / [упор., передм. О. Багана]. – Дрогобич : Видав. фірма «Відродження», 2008. – 488 с.
4. Загул Д. Лист до О. Маковея / Д. Загул // Молодий буковинець. – 1990. – № 21 (Флояра). – 20-26 травня. – С. : 1-2.
5. Загул Д. Мотиви / Дмитро Загул. – К. : ДВУ, 1927. – 184 с.
6. Загул Д. Поетика / Дмитро Загул / [передне сл. Б. Якубського]. – К. : Спілка, 1923. – 144 с.
7. Качуровський І. Метрика : [підручник] / Ігор Качуровський. – К. : Либідь, 1994. – 117 с.
8. Марфієвич М. З вічною готовністю до лету / Микола Марфієвич // Молодий буковинець. – 1990. – № 34 (Флояра). – 19-25 серпня. – С. : 2-3.
9. Смаль-Стоцький С. Українське віршоване // Смаль-Стоцький С., Гартнер Ф. Граматика руської мови / Степан Смаль-Стоцький, Федір Гартнер. – Відень, 1914. – 203 с.
10. Якубський Б. Наука віршування / Б. Якубський. – К. : Слово, 1922. – 124 с.

Summary. The article analyzes Dmytro Zagul's views on rhythmic of the Ukrainian folk verse and syllabic verse in comparison with other Ukrainian verse researchers.

Key words: folk verse, rhythmic charts, kolomyjka's metre.

Отримано: 3.09.2012 р.

УДК 821.161.2-1.09 (477)

І.П.Прокоф'єв

ЛІРО-ЕПОС ПЕТРА КАРАСЯ

Досліджується творчість сучасного подільського письменника П.Карася. Увага зосереджується на особливостях поезики.

Ключові слова: поезія (поетичний), поема, образ.

Серед українських поетів, котрі дебютували напочатку 1960-х років, помітна і постать П.Карася, що відзначали відомі письменники і критики, зокрема Б.Олійник, Д.Онкович, М.Ільницький. Згодом про нього писали В.Бурбела, В.Антонюк, Г.Дем'янчук, М.Мачківський, М.Федунець, В.Мацько, А.Сваричевський, І.Ткачук та ін. Однак суттєві грані його поетичного доробку розкриті поки що недостатньо.

Метою цього дослідження є висвітлення формо-змістових особливостей поем П.Карася.

В сучасній літературі найпоширенішим різновидом поемного жанру є ліро-епічна поема («Галілей» Є.Плужника, «Прометей» А.Малишка, «Гетьманівна» В.Мисика, «Смерть Шевченка» І.Драча, «Циганська муза» Л.Костенко, «Урок» Б.Олійника, «Цар-колос» І.Жиленко).

Ліро-епічність – жанрова особливість і поем І.Карася. Але їм нерідко властива ще й драматизація сюжету, синкретизм епічних, ліричних і драматичних начал.

Значне місце в літературному доробку подільського митця займають поеми «Червонозем», «Вікові дзвони», «Соломія», « Біла криниця», «Кардіограма», «Соната Подільської осені», «Софія», «Мазепа», «Ми не ляжемо в курган», «Коханівка», «Уставаймо з колін» та інші.

Особливо вагомою за змістом є поема «Соломія». У ній поступово, за ходом рецепції тексту, образ головної героїні, селянки Соломії, прототипом якого стала мати поета Соломія Петрівна, переростає в образ України ХХ ст.:

Аж вся зааніміла Європа,
Зачувши нещасну вдову:
– Додому вертайся, Прокопе!
Це я, Соломія, зову!.. [2, 14].

Окремі розділи поеми – самодостатні лаконічні драми. Ось фабула однієї: через безпросвітні злидні брат краде у сестри корову і потрапляє до в'язниці.

Уже й
... простить надумалась йому.
А суд сказав: закон –це сила,
І сів Потап з плачем в тюрму.
Югина зараз як безкрила,

На мене дивиться в упор:
– А я дітей не сиротила,
Виною всьому прокурор.
Своїх у мене ціла купа,
Але ж і братові – свої,
Яка ж була я скоро й глупа...
А все ж змололось на сім'ї.–
Отак розкаже, ще й поплаче,
Приклавши руку до грудей.
Та й носить брату передачі,
Ще й крадьки від своїх людей [2, 18 – 19].

Персонажем поеми є і син Соломії. В епічну тканину твору автор вводить діалоги матері і сина, розкриває його бачення згадуваних матір'ю історичних подій, життєвих перипетій. При цьому сугестивні мікрообрази поєднуються зі свіжими, змістовними медитативними штрихами. В результаті образ головної героїні набуває художньої повноти:

В твоїх очах стоять світи –
... а ти
Жила селянкою в оселі,
У географії сліпа.
Меридіани й паралелі
Пройшла лише твоя сапа. [2, 20]

Нерідко П.Карась ставить перед собою незвичайні за складністю вирішення мистецькі завдання. Історія світової літератури знає понад 150 творів, де розкривається образ Івана Мазепи. Одноіменна поема є і в подільського письменника. Роль художнього стрижня у ній виконує монолог головного персонажа. Майбутній гетьман розповідає про свої юні літа, дитинство в Мазепинцях, ввібрану в себе з молоком матері любов до України, початок в Києво-Могилянській академії, службу в короля Яна II Казимира. Прикметно, що автор уникає традиційних сюжетних колізій з прив'язуванням до спини дикого коня, котрі з легкої руки Вольтера (останній не зовсім зважено поставився до вигадок особистого ворога Мазепи – шляхтича Пассека) згодом потрапили в поему Дж.Г.Байрона, вірш В.Гюго, трагедію Ю.Словацького та інші твори про Мазепу.

Головний герой розкриває своє сокровенне прагнення повернутися в Україну і жити для неї:

І я пішов у Чигирин,
Пішов з шаленої Європи,
Туди, де слава Конотопа
Здіймає душу до глибин.
Де рідна кожна борозенка,
Дніпрова гладь і шепіт трав, –
Туди, де гетьман Дорошенко
Соборно землі пеленав [1, 503].

Поема вибудована на доброму знанні історії взаємостосунків України з Росією, Портою, Річчю Посполитою, Швецією на зламі XVII–XVIII століть, життєвих доль, політичних поглядів, характерів Б.Хмельницького, Сірка, Дорошенка, Самойловича, Многогрішного, Палія, Голиціна, Петра I, Меншикова, Головіна, Яна II Казимира, Карла XII.

Автор уникає бездумної шаблонно-поверхової ідеалізації козацтва:

Немов на шальках терезів,
Хиталась часом Січ козацька:
Хиталась враз до москалів,
А то металася зненацька
В обійми ласих кримчаків [1, 517].

Поет підкреслює державницьку мудрість Мазепи, котрий прагнув засобами дипломатії, політичних хитрощів переграти недругів України і здобути для неї незалежність:

Я мусив прикидатись лисом,
Старався виграти блудний час.
Я був мішенню, влучним списом
І тятивою водночас [1, 508].

Гетьман збирає довкола себе старшин-однодумців, дбає про економічні, духовні засади життя нації, готує її порив до волі. З особливою пильністю ставиться до проблем освіти занепащеного українського люду, хоча в тих умовах можна і потрібно було плекати аристократичний дух передовсім у середовищі старшин: «Із цих Іванів та Степанів Ще буде блискавка і грім!» [1, 516].

Аналогії з подвижництвом гетьмана поет помічає у Біблії:

Я більше двох десятиків років
В собі носив порив оцей,
Людей водив, немов Мойсей,
І залишався самотній [1, 512].

Для підкреслення особистісної, історичної сутності свого героя письменник знаходить точну формулу:

Я йшов крізь решето і сито,
Аби здобути волі Храм [1, 520].

Без традиційного сюжетного компоненту – стосунків Мазепи і Мотрі – поема не мала б художньої повноти. Про них повідує УІІ розділ. Він сповнений правдивим ліричним почуттям, написаний з належним поетичним смаком. Разом з тим, цей фрагмент, на наш погляд, варто було тісніше пов'язати з загальним змістом нарації. Композиційно він «випадає» з твору. Особливо це відчувається на початку розділу. А у фінальному ХІ розділі ліричний мотив природно переходить в естетично доладну коду. Вона експресивна, художньо інформативна. Хоча прагнення автора допомогти героєві прозирнути час від останніх своїх днів у Бендерах аж до пори «правильних генсеків» викликає враження штучності прийому. Як правило, пафос у П.Карася, виправданий, змістотворчий. А тут він балансує на межі доцільності, а то й переходить її.

Колись Б.Олійник писав: «... Особливо сильний Петро Карась у віршах ліричних....» [3, 349]. Тепер можемо додати: утвердив він себе і як ліро-епік.

Список використаних джерел

1. Карась П. Свята моя любов/П.Карась. – Хмельницький: НВП «Еврика» ТОВ, 2003.– 544 с.
2. Карась П. Спасибі/П.Карась. – Хмельницький: ТОВ НВП «Еврика», 2005.– 511 с.
3. Олійник Б. З відгуків про творчість/Б.Олійник// Літературна Хмельниччина ХХ століття. – Хмельницький: ТОВ «Поліграфіст», 2005.– 607 с.

Summary. The creative work of P. Karas', the contemporary Podilia writer, is investigated. The attention is focused on the peculiarities of his poetics.

Key words: poetry (poetic), poem, image.

Отримано: 4.09.2012 р.

УДК 821.161.2-02

І.П.Прокоф'єв

ОСОБЛИВОСТІ ІМПРЕСІОНІЗМУ ВОЛОДИМИРА СВДІЗІНСЬКОГО

Висвітлено модерністські аспекти поезії В.Свідзінського, розкрито імпресіоністичні ознаки його творчого стилю.

Ключові слова: поезія, враження, імпресіонізм, образ.

Протягом останніх років предметом інтенсивної літературознавчої рецепції стала поетика В.Свідзінського. Її модерністські аспекти окреслено в працях І.Дзюби, Е.Соловей, В.Яременка, В.Моренця, В.Моклиці, В.Неборака, О.Борзенко, С.Петрової, Н.Плахотнік, С.Негодяєвої, О.Бровка, деяких інших. Шляхи цілеспрямованого дослідження модерністичних інтенцій у творчості поета намічено у нашій статті [3, 160-166]. Проте істотні явища зазначеного плану в художньому стилі письменника поки що не висвітлені.

Мета пропонованої розвідки – доповнити існуючі праці, що стосуються модерністських аспектів творчості В.Свідзінського, зосередивши увагу на імпресіоністичних ознаках його поетичного світу.

Імпресіонізм зробив перший крок «...до геніального відкриття внутрішнього космосу особистості – об'єкта, яким надалі займатиметься все мистецтво й уся гуманітарна наука ХХ ст.» [2, 39]. Українська поезія освоювала це відкриття на рубежі ХІХ-ХХ століть, а В.Свідзінський – у 20-х роках. Надзвичайно вразливий за вдачею, наділений тонким художницьким даром, В.Свідзінський покликаний був явити українському читачеві імпресіоністичні шедеври. Тож велика кількість його поезій – це «пейзажі душі». У ранній ліриці вони виростають з картин подільської природи, згодом засновуються і на матеріалі міських вражень письменника. Кількісно переважають перші.

Для урбаністичних зразків характерне поєднання різних видів топосу, різних картин – життя міста, природи, – з різними станами внутрішнього світу людини: